

MURÁDIN JENŐ (1937) Kolozsvár

MURÁDIN JENŐ

A tropotica

Hogy mi az a tropotica, azt a neves nagybányai szobrász, Vida Géza tudta legérzékletesebben elmagyarázni, szemléltetve egy kompozíciós művében is a szédületes forgatagú néptánc egészen különleges voltát.

A kettős identitású, román–magyar kultúrájú Vida Géza (1913–1980) korának élvonalbeli művésze volt. Páratlanul gazdag életműve a kortárs romániai művészet megbecsült értéke lett. Nagybányán élt, de nem tartozott a festőtelepet fenntartó közösséghez. Ami igazán érdekelte, a Nagybánya környéki hegyvidék s különösen az Avas falvainak népi kultúrája. A népművészet vonzotta, a népélethez kötődő ősi formákhoz igazította minden más kortársétól különböző művészetét. A Nagybányától északkeletre húzódó Avas-hegység népének és falvainak tüzetes ismerete jószerint kiapadhatatlan forrása lett szobrászatának.

Innen ihletődött motívumainak kiemelt darabja lett az *Avasi tánc – a tropotica* – szoborba faragott kompozíciós jelenete. Három férfialak egymásba kapaszkodva – bocskoros román erdőlakók –, elképesztő gyorsasággal járnak a csakis ezen a vidéken ismeretes táncot.

A szobor alakjai mintha lebegnének a föld felett, mozgásuk dinamikája leküzdeni látszik a gravitációt. Elkülönülnek a környezetüktől; egyedül a tánc sodró ereje válik létezésük alapjának. Vida művészetének expresszív vonulata ebben a műben érte el alkotó művészetének egyik csúcsát.

E jelenet irodalmi vonatkozásokban is megörökítődött.

Egész véletlenül bukkantam rá a Vidaszoborral párhuzamba állítható leírásra. A nagybányai születésű szépíró, Tersánszky Józsi Jenő (1888–1969) megelevenítő írásban örökítette meg azt. Van egy könyve, ritkábban emlegetett írása, *A félbolond*. Kulcsregény a nagybányai művésztelepről. Ennek egyik fejezetében, amely épphogy csak kapcsolódik a festőtársaságot bemutató groteszk tablóképhez, fölbukkan a paraszttánc leírása.

A vidék elrománosodott, de magyar hangzású nevüket megőrző legényei ismerték és járták

ezt a lendületes népi táncot. Ezt lehetett előadni csoportosan, de szólóban is. Utóbbi rendszerint az ünnepség bevezetője volt. A közeli Sikárló faluból összegyűlt bányászok mulatsága kezdődött az izgatottan várt táncbemutatóval. Álljon itt hitelesen Tersánszky leírása.

„– Hej, Mundru! Mundru! Mundru! Mundru! – szólt a fölszólítás az ünnepség bevezetőjeként. Mundru, azt jelenti: szép! Madarász Pávelnek hívják (a táncra ösztönzőt). Kiszolgált katona. Egyszerű bányamunkás. Három szép gyerek atyja. Tehát mint családapa szerénykedik, hogy ő táncoljon, amikor itt annyi legény van! Persze nekifog mindjárt. Már azért is, mert a Madarász Pável jelenlétében nem akad legény, aki elropna egy táncot, amíg ő meg nem kezd.

...Akkor az esetlen, lassú mozgású, szelíd Madarász Pável egyszerre kihúzta magát. Ahogy egyet egyengetett derekán, s a két karját meglóbálta a levegőben, máris úgy tetszett, nem is áll többé a földön. Olyan könnyedén, olyan szilajul ugrott egyet, mint a csikasz farkas... Két lába, dereka, vállai, még a feje is lejteni kezdte a táncot. Majd összezsápta a két tenyerét, és elképzeltlenül változatos, elképzeltlenül gyorsan kezdte csapdosni tenyereivel folytonos ugrások közben a csizmaszárát, a két combját előlről, hátulról, folyvást fokozva a gyorsaságot.

Valóban azt a csalódást keltette az emberben, hogy nem is ereszkedik le a földre, hanem a levegőben marad, ott fordul és csapkod, perdül és csapkod, hirtelen ott vág bele újra az eszeveszett fickándozásba a levegőben... A táncos szinte azt az igézetet származtatta át acélrugószerű inából akárki nézőjére, hogy csak egy kis fürge séget kell belefektetni a mozdulatokba, és már le van győzve a nehézkedés minden törvénye, nincs lomhaság, nincs fáradtság és nincs más a világon, csak ujjongás.

Úgy rémlett, hogy Madarász Pável mozdulatainak gyorsasága hatványozottan fokozódik. Olyan arányban, mintha négynegyedes ütemben kezdte volna, a végén már harminckettesen is túlkerekedett itt-ott mozdulatai sebessége. De erősen éreztetett szünpópákkal szállott vissza eredeti ütemére, hogy pillanatra se válják gépi-

essé. Főleg ez tette ellenállhatatlan hatásúvá mutatványát.

Az orosz kazacska, az angol vagy néger dzsigg vagy stepp bámulni, tanulni jöhetett volna a tánchoz.

...Olyan bódultan és szemkáprázva néztem ezt a bányászt, ahogy egy csodát nézünk. Aztán, amikor megtörölte homlokát vagy húsz percig tartó tánc után, és lihegve, mosolyogva, már elkeveredett újra a tömegben, és nem hajlott az un-

szolásra, követelésre, hogy folytassa a táncát! ...hát egész sereg legény ugrott a helyére, és kezdte járni ugyanazt a táncot.”

A szobrász Vida Géza aligha ismerte Tersánszky leírását. Mint ahogy a Nagybányáról távozott és a Nyugat nagy prózaírói közé emelkedett Tersánszky sem tudott sokat Vida művészetéről. Kettejük nagybányai működése, fölfedezett témáik mégis a szellemi kötődést mutathatja művészetükben.

